

¹⁰ Мурзин В.Ю. и др. Исследования ... в 1997 г. — Рис. 26—37.

¹¹ Мурзин В.Ю. и др. Исследования ... в 1998 г. — С. 5—6.

¹² Козак Л.Д. Некоторые результаты антропологического исследования костных остатков из раскопок Украинско-Немецкой археологической экспедиции (1998—2000 гг.) // Мурзин В.Ю. и др. Исследования... в 2000 г. — Киев, 2001.

¹³ Шрамко Б.А. Указ. соч. — С. 127—128.

¹⁴ Там же. — С. 174—178.

¹⁵ Мурзин В.Ю., Ролле Р., Білозор В.П. Про подальші дослідження Перещепинського могильника // Археологія. — 1996. — № 4; Махорних С., Мурзин В., Ролле Р. Скifські кургани поблизу Більська (Перещепинський могильник) // Збірник праць і матеріалів на пошану Л.І. Крушельницької. — Львів, 1998; Murzin V., Rolle R. Pereschepino Barrow Cemetery // Pratiques funeraires dans l'Europe des XIII—IV s. av. J.-C. — Tulcea, 2000.

¹⁶ Черненко Е.В. Защитный доспех из курганов Перещепинского могильника // Мурзин В.Ю. и др. Исследования ... в 1998 г. — С. 46—59.

¹⁷ Мурзин В.Ю., Ролле Р., Скорий С.А. Дослідження курганів на території Більського городища // Полтав. археол. збірник. — 1995. — Вип. 3.

¹⁸ Кучера М.П. Змиевы валы Среднего Поднепровья. — Киев, 1987. — С. 194.

¹⁹ Мурзин В.Ю., Ролле Р. Скifські міста у Лісостепу (до постановки питання) // Більське городище в контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи. — Полтава, 1996; Мурзин В.Ю., Ролле Р. Большие городища лесостепной Скифии // Історія Русі-України (історико-археол. збірник). — К., 1998.

²⁰ Мурзин В.Ю. Происхождение скифов. Основные этапы формирования скифского этноса. — Киев, 1990. — С. 64.

²¹ Див., наприклад: Гаврилюк Н.А. Скотоводство Степной Скифии. — Киев, 1995. — С. 71.

²² Стислу розповідь про їхню історію див.: Толочко П.П. Кочевые народы степей и Киевская Русь. — Киев, 1999.

²³ Безусько Т.В., Тихоненко Ю.Я. Реконструкція флори та рослинності за матеріалами розкопок скifського могильника (урочище Перещепине, Полтавська область) // Укр. бот. журн. — 1999. — Т. 56.

²⁴ Ковалюх Н.Н., Скрипкин В.В. Особенности абсолютного радиоуглеродного датирования отдельных комплексов Бильского городища // Мурзин В.Ю. Исследования ... в 2000 г. — С. 53—60.

В.Ю. МУРЗИН, Р. РОЛЛЕ

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ МИХАЙЛА БРАЙЧЕВСЬКОГО (1924—2001)»

5—6 грудня 2001 р. у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) відбулася наукова конференція «Читання пам'яті Михайла Брайчевського (1924—2001)», організована зусиллями НаУКМА та Осередку Українського історичного товариства ім. М. Грушевського в НаУКМА. Проведення читань саме в цей час було тим більш знаковим, оскільки відбувалося в поминальні дні зо дня смерті визначного вченого. У рамках конференції було відправлено панахиду по М.Ю. Брайчевському в Благовіщенській церкві, а в Конгрегаційній залі Києво-Могилянської академії відкрилася виставка наукових праць М.Ю. Брайчевського та фотовиставка робіт Ю. Кухарчука «М. Брайчевський. Останні роки життя», а також виставка художніх творів Н. Хмелюк, присвячена пам'яті М. Брайчевського.

Михайло Юліанович Брайчевський, визначний український археолог, залишив науці величезний спадок. Проблематика його наукових праць торкається багатьох сторін політичного, соціально-економічного й культурного життя слов'янських племен, проблем походження та формуван-

ня східнослов'янських народів, слов'янської державності та ін. Всесвітньовідомими є його дослідження в галузі середньовічної археології й археології українського козацтва зокрема. Громадянська позиція, громадсько-політична і пам'яткоохоронна діяльність М. Брайчевського, усе те, що колись вважали дисидентством, дають змогу назвати його великим громадянином, великим киянином і великим українцем. У роки незалежності М. Брайчевський приділяв увагу роботі в галузі освіти. Вийшли створені ним підручники, орієнтовані не на формальний шаблон, а на студентську аудиторію. М.Ю. Брайчевський отримав звання почесного професора НаУКМА, був членом дорадчої ради університету.

Багатогранну діяльність визначного вченого було відображено у доповідях, що пролунали на конференції.

5 грудня 2001 р. відкриваючи пленарне засідання «М.Ю. Брайчевський — учений, громадянин, особистість», що проходило у Конгрегаційній залі НаУКМА, д-р істор. наук проф. Ю.А. Мицик запропонував ушанувати пам'ять М. Брайчевського хвилиною мовчання.

Із вітальним словом виступив президент НаУКМА д-р істор. наук В. Брюховецький. Він відзначив плідну співпрацю видатного вченого з НаУКМА й назвав його визначною особистістю нашого часу, людиною, що ніколи не зраджувала власну совість.

Президент Українського ПЕН-клубу д-р філос. наук Є. Сверстюк, згадуючи лекції М. Брайчевського в Клубі творчої молоді, що читалися в 1960-х роках, зазначив, що він, на відміну від істориків офіційної радянської школи, «вмів і смів» донести до слухачів правду про минуле України.

Художники Л. Семикіна і Г. Севрук у своїх доповідях відзначили той вплив, який здійснював Михайло Юліанович на українську богему, відкриваючи своїми розповідями захоплюючий світ справжньої національної історії.

Архітектор В. Шевченко зробила акцент на величезній ролі М. Брайчевського в збереженні історичної забудови Києва, у тому числі й збереженні від перебудови й зруйнування споруд Києво-Могилянської Академії. Доповідачка дорікнула сучасному складу Товариства охорони пам'яток за бездіяльне спостереження за будов кївських охоронних зон.

Д-р істор. наук проф. І.Й. Винокур зазначив, що М. Брайчевський був із когорти вчених-енциклопедистів, яких майже не лишилося в сучасній науці. Розвиваючи погляд інших доповідачів, він відзначив пам'яткоохоронну діяльність Михайла Юліановича та його допомогу в створенні історико-архитектурного заповідника в Кам'янці-Подільському.

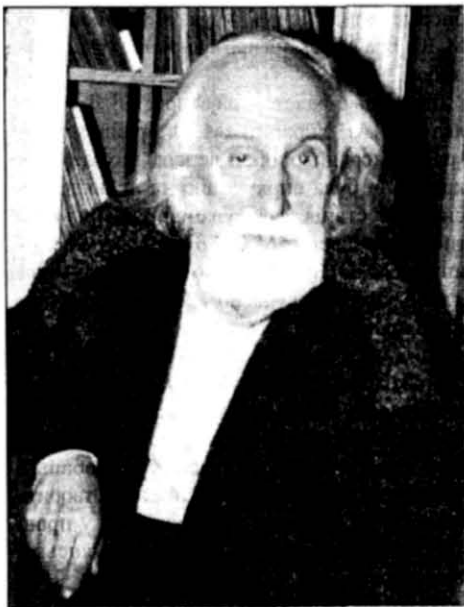
Д-р філос. наук проф. Ю.В. Павленко назвав М. Брайчевського «живою ланкою між українською культурною традицією ХІХ — початку ХХ ст. і сьогоденням і не тільки великим ученим, а й особистістю величезного масштабу».

Директор Інституту археології член-кореспондент НАН України П. Сохань, наголосивши на доробку М. Брайчевського в українській історичній науці, розповів про своє спілкування з ним як із фахівцем з історії слов'янства.

Із заключним словом на засіданні виступив проф. Ю. Мисик. На вшанування пам'яті вченого він запропонував низку заходів, які можуть відбутися з ініціативи НаУКМА або до яких академія може долучитися.

Після перерви робота конференції проходила у двох наукових секціях — секції археології та давньої історії України й секції історії.

Оскільки М.Ю. Брайчевський був передусім археологом, то цілком природно, що археологічні студії в ході конференції зайняли особливе місце. У роботі секції археології, організованій зусиллями магістерської програми «Археологія та давня історія України» НаУКМА та ІА НАН України, взяли участь викладачі та студенти Києво-Могилянської академії, Інституту археології НАН України і Кам'янець-Подільського національного університету.

Відкриваючи секцію, що проходила під головуванням д-ра істор. наук проф. Л.Л. Залізняка (ІА НАН України), канд. істор. наук Ю.В. Кухарчук (ІА НАН України) у доповіді «М.Ю. Брайчевський і українська незалежність» приділив особливу увагу громадсько-політичній діяльності визначного вченого. Ю.В. Кухарчук відзначив великий особистий внесок Михайла Юліановича в боротьбу за українську незалежність і українську національну ідею, розробку основних положень і принципів державного будівництва в незалежній Україні.

Пам'яткоохоронній діяльності М.Ю. Брайчевського й пропагуванню ним культурного надбання нації було присвячено доповідь д-ра істор. наук Г.Ю. Івакіна (ІА НАН України) «Проблеми пізньосередньовічної археології України». Він підкреслив вагомий роль дослідника в організації систематичних археологічних досліджень Києва, а також пам'яток доби українського козацтва.

Д-р істор. наук проф. І.Й. Винокур (Кам'янець-Подільський національний університет) у доповіді «М.Ю. Брайчевський — дослідник черняхівських старожитностей» приділив особливу увагу польовим дослідженням видатного археолога, завдяки яким було розв'язано багато проблемних питань слов'янської археології і результатом яких стали численні друковані праці з давньої історії слов'ян.

Доповідь д-ра філос. наук проф. Ю.В. Павленка (НаУКМА) «Обрії історико-археологічного знання 60-х років (М.Ю. Брайчевський та В.Ф. Генінг і їх ставлення до етністоричних реконструкцій)» була присвячена теорії археології в працях М.Ю. Брайчевського в аспекті визначення археологічної культури й співвідношення її з поняттями господарсько-культурного комплексу, етносу та ін.

Питання про зміни в культурі в теорії археології М.Ю. Брайчевського було висвітлено в

доповіді канд. істор. наук Н.С. Абашиної «М. Ю. Брайчевський про культурну трансформацію».

Доповідь д-ра істор. наук проф. Л.Л. Залізняка (ІА НАН України) «М.Ю. Брайчевський і ранньосередньовічна версія походження українців» була спрямована на висвітлення основних етапів формування українського етносу, окреслених М.С. Грушевським й розвинутих М.Ю. Брайчевським, і на узагальнення зробленого на сучасному етапі дослідження цієї проблеми.

Канд. істор. наук С.Ж. Пустовалов (ІА НАН України) у доповіді «М.Ю. Брайчевський та актуальні проблеми стародавньої історії України» підкреслив, що творчість ученого не лише залежить від його власних уподобань, а й зумовлена тією епохою, в якій живе й творить учений, і це знайшло відображення у праці М. Брайчевського «Біля джерел слов'янської державності».

Низку доповідей було присвячено безпосередньо археологічній діяльності вченого. Д-р істор. наук О.М. Приходнюк (ІА НАН України) у доповіді «М.Ю. Брайчевський як дослідник та інтерпретатор Пастирського городища» підсумував багаторічні дослідження Пастирського городища та його етнокультурну інтерпретацію.

У доповіді канд. істор. наук Л.В. Вакуленко (ІА НАН України) «Культура карпатських курганів і черняхівські старожитності» проаналізовано доробок М.Ю. Брайчевського в цій проблемі, підбито підсумки наукових досліджень культури карпатських курганів і її етнічної інтерпретації.

Р.С. Орлов (ІА НАН України) у доповіді «Давньоруські скарби з Дорогобужу і Торгівців з Волині» висвітлив деякі аспекти соціального й економічного життя населення Західної Русі.

У доповіді Е.А. Кравченко (студентка НаУКМА) розглянуто проблеми дослідження писемних джерел в аспекті аналізу свідчень античних авторів про негрецьке населення Південного Криму.

У доповіді канд. істор. наук В.В. Отроценка (ІА НАН України) «Місце знакової системи зрубної спільноти в історії писемності України» приділено увагу оцінці М.Ю. Брайчевським знаків зрубної культури як певної форми ідеографічного письма — одного з витоків слов'янської писемності, а також здобуткам у вивченні знакової системи зрубної спільноти. Наголошено на необхідності видання повного кадастру знаків.

Д-р істор. наук проф. О.П. Моця (ІА НАН України) у доповіді «Поляни і деревляни: бінарна опозиція» торкнувся проблеми співіснування племінних і державних об'єднань на перехідному етапі розвитку суспільства.

У доповіді д-ра істор. наук С.Г. Пачкової (ІА НАН України) «Про співвідношення зарубинецьких могильників Середнього Подніпров'я» було окреслено проблему зв'язків і етнічної належності зарубинецької й оксивської культур і визначено їх роль у формуванні слов'янства.

Найближчим часом планується видання доповідей конференції окремим збірником, який буде присвячено пам'яті Михайла Юліановича Брайчевського.

Е.А. КРАВЧЕНКО